

ĽUDOVÍT ŠTÚR

(* 28.10.1815 - † 12.1.1856)

*„Slovo zachytí, skutok
utvrdí človeka...”*

Ľudovít Štúr

Ľudovít Štúr:

- jazykovedca,
- literárneho vedca,
- prvého politológa v dnešnom slova zmysle,
- pedagóga,
- básnika,
- publicistu,
- redaktora,
- poslanca uhorského snemu,
- revolučného aktivistu,
- politika...
- *a predovšetkým kodifikátora spisovnej slovenčiny.*

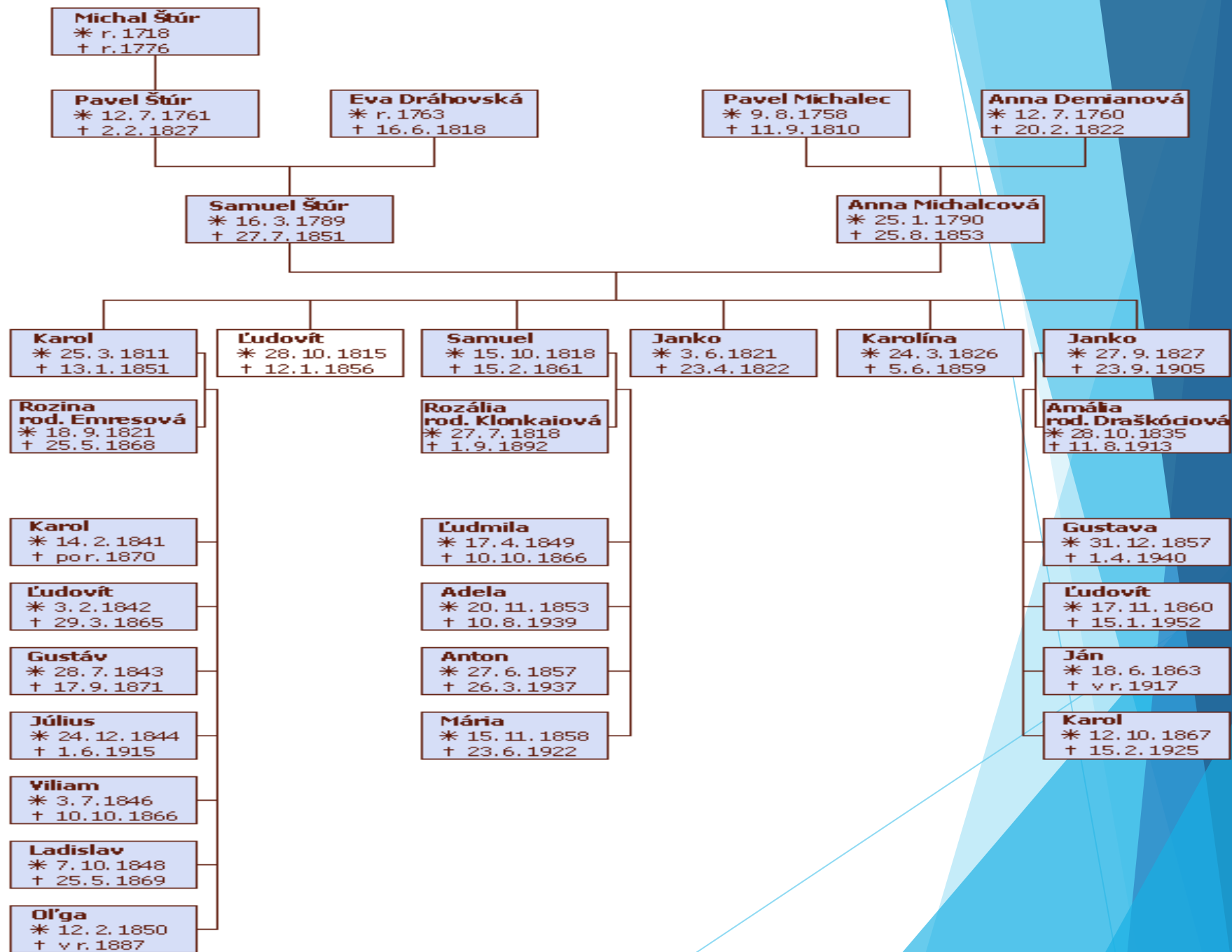

Stručná biografia...

- ▶ Narodil sa **28.októbra 1815**, ako druhý syn učiteľa *Samuela Štúra* a *Anny Štúrovej* (rodenej Michalcovej) v Zay-Uhrovci - dnes Uhrovec
- ▶ základné vzdelanie, vrátane znalosti latinčiny, získal priamo u svojho otca učiteľa
- ▶ v roku 1827 odišiel študovať na nižšie gymnázium do Rábu
- ▶ študoval predovšetkým:
 - ▶ dejiny
 - ▶ maďarčinu
 - ▶ nemčinu
 - ▶ gréčtinu

Biograf. zdroje

- ▶ http://www.oskole.sk/?id_cat=4&clanok=9874

Rodný dom Ľudovíta Štúra v Uhrovci

- ▶ *Rodný dom Ľudovíta Štúra v Uhrovci*, ako národná kultúrna pamiatka, patrí od r. 1982 pod správu Vlastivedného múzea v Topolčanoch.
- ▶ prvá expozícia bola otvorená r.1965 pri príležitosti osláv 150. výročia jeho narodenia.

Pamätný pomník v Uhrovci
(autor busty: akad. sochár
Jozef Pospíšil)

Ľudovít Štúr - pedagóg

- ▶ Pôsobil na **Katedre reči a literatúry slovenskej** v Bratislave (viedol ju prof. J. Palkovič).
- ▶ **Ovládal viaceré jazyky:**
latinský, maďarský, nemecký, francúzsky, grécky,
poľský, srbo-chorvátsky, ruský jazyk,
vyučoval aj hebrejčinu a angličtinu

Ludovít Štúr - novinár

- ▶ Od 1.8.1845 vydával Slovenské národné noviny s prílohou Orol tatranský
 - písané boli v Štúrovej slovenčine
 - usiloval sa o ich vydávanie niekoľko rokov
 - zamerané boli na osvetovú činnosť a sociálne práva, oboznamovali s kultúrnou tvorbou Slovanov, informovali o aktuálnej politickej situácii doma a vo svete
 - ich vydávanie kontroloval cenzor, ktorý zasahoval do obsahu a rozsahu článkov

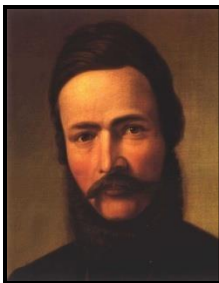

L'udovít Štúr - novinár

- ▶ - 1842 - pracoval na **Slovenskom prestolnom prosbopise**
- ▶ - 1847 - stal sa **poslancom Uhorského snemu** za slobodné kráľovské mesto Zvolen (obdobie jeho pôsobenia v sneme prerušili revolučné dni meruôsmeho roku)
- ▶ - organizátor **Slovanského zjazdu** v Prahe
- ▶ - spoluzakladateľ Slovenskej národnej rady, ktorá organizovala dobrovoľnícke výpravy v boji proti Maďarom
- ▶ - účastník revolúcie 1848/1849
- ▶ - 1848 - stál pri spísaní **Žiadostí slovenského národa**

Uzáknenie spisovnej slovenčiny

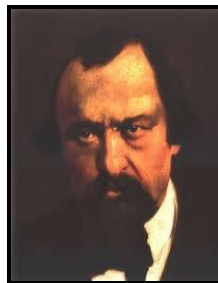
- ▶ 11. - 16. júla 1843 uzáknenie spisovného jazyka na Hurbanovej fare v Hlbokom
- ▶ za základ vybrali *stredoslovenské nárečie* a to hlavne pre jeho: rozšírenosť, pôvodnosť a zrozumiteľnosť
- ▶ uzniesli sa na fonetickom pravopise

Ľ. V. Štúr

J. M. Hurban

M. M. Hodža

fara v Hlbokom

17. júl 1843

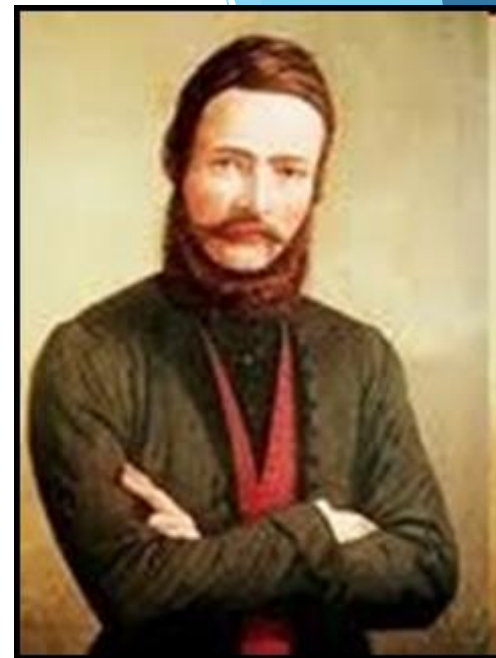
- ▶ navštívili *Jána Hollého na Dobrej Vode*, ktorého oboznámili s týmto zámerom
- ▶ situácia na lýceu sa komplikovala
- ▶ **31. decembra 1843** Ľ. Štúr bol pozbavený funkcie zástupcu prof. Jozefa Palkoviča a dôsledkom toho sa konal:
- ▶ protestný odchod 22 študentov z lýcea
- ▶ 13 z nich ukončili štúdium v Levoči

JAZYKOVEDEC:

- ▶ **Ľudovít Štúr** uzákonil nový spisovný jazyk v roku 1843 na fare v Hlbokom spolu s Jozefom Miloslavom Hurbanom a Michalom Miloslavom Hodžom. Základnou kodifikačnou príručkou sa stala **Nauka reči slovenskej**. Zavedenie spisovnej slovenčiny odôvodnil aj v diele **Nárečja slovenskua alebo potreba písanja v tomto nárečí**.

Myšlienky Ľudovíta Štúra

- ▶ **Kto** žije duchom, v tom žije celý svet a on v celom svete.
- ▶ *Každý národ má svoj čas pod Božím slnkom a lipa kvitne až dub už dávno odkvitol.*
- ▶ Slovan nosí všetko v srdci a v duši a dokáže to aj vyjadriť silou prejavu.
- ▶ *Kto si nevyvolil príkria na obranu spravodlivosti, ten nepoznal jej svätosť.*
- ▶ **Príklad** jeden, ktorý je opravdivý, platí viac než tisíc rýchle zapadajúcich slov.

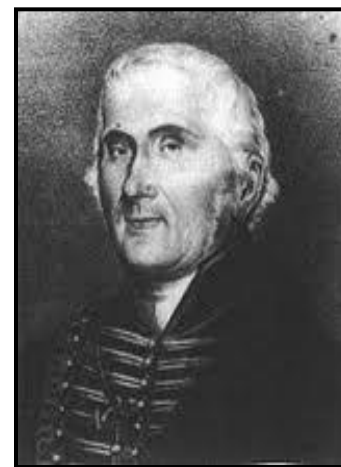
TVORBA Ľ. ŠTÚRA:

- ▶ **Dumky večerní**
 - básne napísané v češtine
 - vyjadrenie smútku nad biedou a opustenosťou ľudu, túžba po činoch v prospech národa
 - lyrické obrazy Slovenska, vyjadrenie obdivu ku krajine a ľudu
- ▶ **Spevy a piesne** – básnická kniha – nachádzajú sa v nej dva romantické eposy (Svätoboj a Matúš z Trenčína) a porevolučná lyrika
- ▶ **Nárečja slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí** – jazykovedná práca
 - podrobne vysvetlil zásadu, že Slovanstvo sa má kultúrne rozvíjať nie v štyroch spisovných jazykoch, ale v jedenástich, lebo toľko je v ňom živých národných rečí. Vysvetľoval význam spisovného jazyka a jeho potrebu priblížiť ho ľudu, zdôrazňoval potrebu prepojenia literatúry a života. V diele vysvetlil aj základné rozdiely medzi češtinou a slovenčinou.
- ▶ **Náuka reči slovenskej** – jazykovedné dielo
- ▶ - položil ním základy systematickej gramatiky novej slovenčiny

- ▶ **Slovanstvo a svet budúcnosti** - dielo vyjadrujúce ostrú kritiku života v monarchii, prestal veriť v slobodný rozvoj národov v nej. Svoju pozornosť uprel na Rusko, predvídal v ňom veľké reformy, zrušenie nevoľníctva, rozvoj priemyslu
- ▶ **Žaloby a ponosy Slovákov v Uhorsku na protiprávne zásahy Maďarov**
- ▶ **Devätnáste storočie a maďarizmus** - dve po nemecky napísané brožúry, v ktorých európsku verejnosť oboznámil so situáciou Slovákov v Uhorsku
- ▶ **O národných povestiach a piesňach plemien slovanských** - výklad Štúrovho pohľadu na ľudovú slovesnosť a poéziu
 - ▶ - rozbor ľudových piesní slovanských národov
 - ▶ - vyjadrenie viery vo veľkú budúcnosť Slovanov

Evanjelické lýceum v Bratislave

- ▶ v roku 1829 študoval na Evanjelickom lýceu v Bratislave
- ▶ stal sa členom „Spoločnosti česko-slovenskej“
- ▶ spoločnosť mala svoje stanovy a program s určenou „česko-slovenskou“ *kultúrou*
- ▶ bol knihovníkom školskej knižnice
- ▶ vyučoval mladších žiakov dejepis a českú literatúru
- ▶ na lýceu pôsobil známy profesor Juraj Palkovič

Juraj Palkovič

Spoločnosť česko-slovenská

- ▶ po krátkom čase sa opäť vrátil do Bratislavy
- ▶ *Ludovít Štúr* bol zvolený za *tajomníka* tejto spoločnosti a podieľal sa hlavne o zvýšený počet členov
- ▶ pôsobil v krúžku: dejepiseckom literárnom
- ▶ staral sa o korešpondenciu jej členov
- ▶ členov spolku zbližovalo vzájomné oslovovanie:
„*brat*“
- ▶ *Ludovít Štúr* svoju družinu často privítal takto:

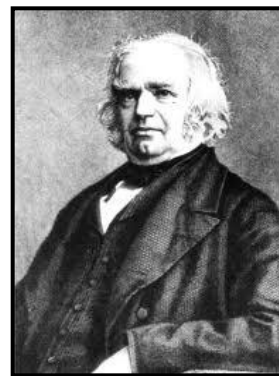
*„Vítejte vy vlasti synové, vlasti všem Slávům společně,
at' nás spojí svazek, bratrové, lásky k svému rodu věčně.“*

V roku 1834...

- ▶ v roku 1834 štúdium z finančných dôvodov prerušil
- ▶ pracoval na panstve grófa Karola Zaya ako pisár
- ▶ panstvo Zayovcov malo sídlo spočiatku na hrade Uhrovec, neskôr v kaštieli priamo v obci

Zámok

Karol Zay

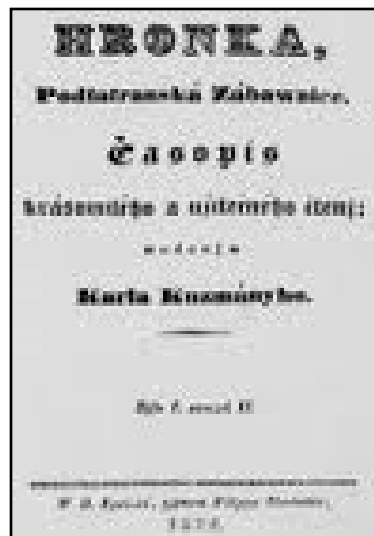
Kaštieľ

24. apríl 1836

- ▶ ***Národná slávnosť na Devíne (pripravovaná tajne)***
- ▶ pripomenutie histórie Veľkej Moravy
- ▶ účastníci slávnosti si zvolili druhé slovanské meno:
 - Jozef Hurban - *Miloslav*
 - Ľudovít Štúr - *Velislav*
 - Michal Hodža - *Miloslav*
- ▶ ***1837 činnosť spolku zakázaná***
- ▶ členovia zbierali materiály:
 - miestopisné*
 - národopisné*

Vzbudzovanie národného povedomia

- ▶ založený *Ústav reči a literatúry československej*,
- ▶ v rámci ktorého pokračovala aktivita Spoločnosti...
- ▶ články uverejňovali v novinách a časopisoch:
- ▶ Tatranka, Hronka, Květy
- ▶ vzbudzovali v nich národné povedomie

*Udřela hodina, sbohem bud', družina,
již mne do náručí volá má dědina.
Jdu já k mé milence, budu ji těšiti,
a budu-li s toho, chci ji bíd sprostiti.*

Univerzita v Halle

- ▶ v roku 1838 Ľ. Štúr študoval na univerzite v Halle:
jazykovedu, históriu a filozofiu
(záujem o idealistickú filozofiu - diela Georga W.F Hegla)
- ▶ o jeho vedecký rast tu mali zásluhu predovšetkým:

jazykovedec
August Friedrich Pott

profesor dejín
Heinrich Leo

Univerzita v Halle

V roku 1840 ukončenie štúdia a návrat do vlasti

- ▶ na *Katedre reči a literatúry česko-slovenskej* učil ako:
suplent Juraja Palkoviča (Evenjelické lýceum v Bratislave)
- ▶ v roku 1842 bola vyslaná do Viedne štvorčlenná deputácia so *Slovenským prestolným prosbopisom*, kde Slováci žiadali:
- ▶ ochranu pred perzekúciou
- ▶ povolenie vydávania novín
- ▶ udržať Katedru reči česko-slovenskej
- ▶ to bolo zamietnuté a Ľ. Štúr bol pozbavený profesúry, ale vyslovil sa za nevyhnutnosť prijať nový spisovný jazyk, ktorý mal zjednotiť všetkých Slovákov - tzv.:

„Deň vzkriesenia slovenčiny“

27. august 1844

- ▶ zjednotenie Slovákov sa malo uskutočniť prostredníctvom všeslovenského nadkonfesionálneho spolku Tatrín
- ▶ **27. augusta 1844** sa uskutočnilo zakladajúce zhromaždenie

Cieľom spolku bolo:

- ▶ všestranne podporovať a zveľaďovať kultúrny život a vzdelanosť na Slovensku
- ▶ vydávať a distribuovať knihy v slovenskom jazyku
- ▶ prispievať ku kodifikácii spisovného slovenského jazyka

Hlavní členovia spolku

- ▶ prvý predseda (prednosta) Michal Miloslav Hodža
- ▶ pokladník Gašpar Fejérpataky-Belopotocký
- ▶ štyria prísedníci - Ľudovít Štúr, Miloslav Hurban, Ctibor Cochius a Matej Tučko
- ▶ spolok sa ďalej skladal zo správcov a stálcov, medzi ktorými boli aj také osobnosti ako: Janko Král', Samo Chalupka, Bohdan Hroboň, Peter Kellner, Janko Francisci-Rimavský a mnoho ďalších

1. august 1845

- ▶ vyšlo prvé číslo Štúrových Slovenských národných novín: Slovenskje Národňje Novini, ktoré vychádzali do: **9. júna 1848**
- ▶ **8. augusta** vyšla aj literárna príloha Orol tatránski, ktorá vychádzala až do: **6. júna 1848**

L'udovít Štúr ako správca a vydavateľ Slovenských národných novín

- ▶ L. Štúr udržiaval kontakt s bratislavskou mládežou a každý mesiac viedol zhromaždenie

„Čítárne slovanskej“

- ▶ známy bol jeho výrok
- ▶ *„My chytily sme sa do služby ducha, a preto prejsť musíme cestu života trnistú.“*
- ▶ tieto noviny sa stali neodmysliteľnou súčasťou národného života

L'udovít Štúr žiadal predovšetkým:

- ▶ zrušenie poddanstva
- ▶ zdanenie šľachty, zveladenie obchodu a priemyslu
- ▶ rozšírenie národného školstva
- ▶ príčinou biedy slovenského ľudu videl predovšetkým vo feudálnom zriadení, proti ktorému neustále bojoval

Uhorský snem

- ▶ vo Viedni vyšla brožúra
- ▶ „*Devätnáste storočie a maďarizmus*“
- ▶ v Zemianskom Podhradí sa zoznámil so zemianskou rodinou ***Ostrolúckych*** (*pravdepodobne v roku 1846*), ktorá mu aj dopomohla v uhorskom sneme získať poslanecký mandát za slobodné kráľovské mesto Zvolen

Adela Ostrolúcka

- ▶ **Adela Ostrolúcka**, dcéra zemana Mikuláša Ostrolúckeho a jeho manželky Alžbety
- ▶ narodila sa **31. marca 1824** v šľachtickej rodine, ktorá mala majetky na Ostrej Lúke a v Zemianskom Podhradí
- ▶ s Ľudovítom Štúrom spájali Adelu dlhoročné priateľské väzby a hlboká vzájomná náklonnosť a úcta
- ▶ Adela v roku 1853 vážne ochorela na týfus
- ▶ o jej chorobe Ľ. Štúr nebol informovaný
- ▶ zomrela náhle **18. marca 1853** vo Viedni v deň, keď jej nič netušiaci Ľudovít písal list, pochovaná je v rodinnej hrobke na Ostrej Lúke

Elegická báseň na rozlúčku..

***Uvädnuť si prenášlo kvet,
ty pekný kvet Hrona,
v duši tej svet opúšťala
v láske, viere k svojim stála,
zbožná Antigona.***

- ▶ tvorí posledné verše (Spevy a verše)

Ostrá Lúka

Adela Ostrolúcka

kaštieľ postavený v roku 1636,
po roku 1813 patril rodine Ostrolúckych

Rodinná hrobka Ostrolúckych

rodinná hrobka Ostrolúckych
na Ostrej Lúke

Z tvorby Ľudovíta Štúra

- ▶ v roku 1846 vydal dielo: „*Nárečia slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí*“, kde dokázal, že za samostatný národ možno považovať iba ten celok, ktorý ma vlastnú jazykovú, duchovnú a materiálnu svojbytnosť
- ▶ v tom istom roku vydal knihu: „*Náuka reči slovenskej*“, kde sa zaoberal predovšetkým:
 - hláskoslovím, morfológiou, pravopisom a syntaxou slovenčiny
- ▶ známe sú jeho tzv.

„*reči na uhorskom sneme*“

- ▶ *Prvá reč 17. novembra 1847*
- ▶ *Druhá reč 21. decembra 1847*
- ▶ *Tretia reč 15. januára 1848*
- ▶ *Štvrtá reč 6. marca 1848*
- ▶ *Piata 13. marca 1848*

Apríl 1848

- ▶ v Prahe založil nový spolok *Slovanská Lipa*, ktorý podporoval vzájomnú súdržnosť Slovanov
- ▶ na podnet Ľ. V. Štúra, J. M. Hurbana a M. M. Hodžu sa **10. mája 1848** sformovali
„*Žiadosti slovenského národa*“,
v ktorých žiadali uplatnenie slovenčiny v úradoch a školách a autonómiu Slovenska v rámci Uhorska
- ▶ **11. mája 1848** v Ondrášovských kúpeľoch sa uskutočnilo verejné vyhlásenie týchto žiadostí
- ▶ **15.-16. septembra** bola vytvorená
„*Slovenská národná rada*“,
ktorú tvorili Ľ. V. Štúr, J. M. Hurban a M. M. Hodža ako politickí predstavitelia

Boje za slovenskú slobodu

- ▶ slovenskí dobrovoľníci **19. septembra** prišli na Myjavu
- ▶ **SNR** vypovedala poslušnosť maďarskej vláde a vyzvala slovenský národ do ozbrojeného povstania
- ▶ **21. septembra SNR** prešla s väčšinou dobrovoľníkov do Brezovej, hlavne pre výhodné postavenie tohto mestečka a hneď
- ▶ na druhý deň sa Brezová stala dejiskom prvých bojov za slovenskú slobodu
- ▶ slovenský ľud začal uvedomovať svoje možnosti a dvíhal sa k národnému sebavedomiu

Zmena politickej situácie

- ▶ **29. septembra** Ľ. Štúr a J. M. Hurban odišli do Viedne, stretli s M. M. Hodžom a politická situácia sa opäť zmenila
- ▶ revolučná nálada domácich obyvateľov ich nútila k opatrnosti
- ▶ medzi členmi Národnej rady došlo k rozporom
- ▶ posledným prejavom jednoty tohto organu bolo Hurbanovo prihlásenie k národu
„*Čo kazí Slovákov*“

Rozpustenie dobrovoľníckeho zboru

- ▶ v novembri 1848 došlo k rozpusteniu dobrovoľníckeho zboru v Bratislave
- ▶ *Ľudovít Štúr* sa utiahol do Uhrovca k rodičom
- ▶ v roku 1850 žiadali o vydávanie národných novín ***Slovan***
- ▶ v roku 1851 náhle zomrel brat Ľ. Štúra Karol, ktorý zanechal sedem detí, Ľudovít Štúr sa hneď po pohrebe presťahoval do Modry
- ▶ jeho slobodu však obmedzoval policajný dozor
- ▶ v októbri sa zúčastnil na poradách o reforme spisovnej slovenčiny a vydal filozofické dielo:
„Slovanstvo a svet budúcnosti“

Neúspešné založenie gymnázia

- ▶ na jar 1852 sa neúspešne pokúsil o založenie vyššieho gymnázia s teológiou v Modre
- ▶ koncom roka 1852 Ľ. Štúr poslal rukopis *„O národných piesňach a povestiach plemien slovanských“* Václavovi Hankovi, básnikovi a knihovníkovi Národného múzea v Prahe, aby dielo predložil Výboru Matice českej
- ▶ dielo bolo pôvodne napísané po slovensky a do češtiny mu pomohol preložiť Ján Kalinčiak
- ▶ dielo bolo vydané pre „Slovanstvo“ a malo byť vydané vo všetkých slovanských jazykoch

Spevy a piesne

- ▶ kompletná zbierka básní „*Spevy a piesne*“ vyšla v roku 1853, v ktorej prevažujú básne elegické, čiže sú to lyrické básne smutného obsahu

- ▶ dielo sa delí na dve časti:

epické skladby „*Spevy bohatierske*“ a
príležitostné verše „*Spomienky*“

- ▶ dielo svojou aktuálnosťou zasvietilo ako lúč do tmy umdleného slovenského života

Dumky večerní

- ▶ jeho básnická tvorba nie je rozsiahla
- ▶ ako študent uverejnil cyklus básni „*Dumky večerní*“, v ktorých zaznieva romantický smútok z rozporu medzi snom a skutočnosťou
- ▶ vyjadrením svojich pocitov, lásky k domovu vytvoril v romantickej literatúre prvú osobnú a reflexívnu lyriku

„At' padneme, však padneme,
hodní svého rodu,
vnukům našim budeme volnost a slobodu“

Nešťastná poľovačka

- ▶ počas pobytu na prízemí poschodového Schnelovho domu s bratovými sirotami, si Ľ. Štúr spríjemňoval ťažký život poľovačkami do trlinského chotára
- ▶ **22. decembra 1855** na poľovačke postupovali cez vinice a zastali medzi priekopou a poľom
- ▶ priekopu bolo treba preskočiť, Ľ. Štúr sa zošmykol
- ▶ puška sa obrátila hlavňou k nohe, spôsobila tlmený výstrel, aj napriek tomu, že kohútiky na puške z opatrnosti boli zavreté

Posledné dni života Ľudovíta Štúra

- ▶ tri týždne sa trápil, ležiac v jednej polohe, pozeral na povalu a riekol:

„Nerád by som umrel, ešte mám mnoho práce“...

12. januára 1856

v noci skončil, jeho smrť prišla privčias, ale J. M. Hurban povedal:

„To je pekná smrť, keď hrdina padá v mladom veku, prv než svet môže vidieť jeho mdlobu...“

- ▶ naplnili sa slová jeho vlastného epigramu spred dvadsiatich rokov:

*Bílá snad si byla, když Modrou teď se nazýváš,
černou, zdá se mi, než slouti mi ještě budeš!*

*Bielou si azda bola, Modrou teraz zveš sa,
zdá sa mi, že raz čiernou budeš pre mňa predsa!*

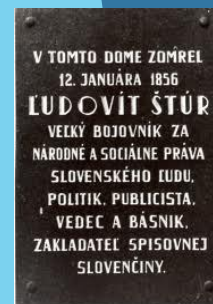
pôvodný pomník v Modre

Ľudovíta Štúra a jeho brata Karola
v Modre (odhalený v roku 1965)

Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre

- **Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre** je súčasťou Slovenského národného múzea, sídli v centre Modry, v tzv. „*Emreszovskom dome*“, ktorý patril rodine manželky Karola Štúra

Rodný dom Ľudovíta Štúra v Uhrovci

- ▶ **Rodný dom Ľudovíta Štúra v Uhrovci**, ako národná kultúrna pamiatka, patrí od r. 1982 pod správu Vlastivedného múzea v Topolčanoch.
- ▶ prvá expozícia bola otvorená r.1965 pri príležitosti osláv 150. výročia jeho narodenia.

Pamätný pomník v Uhrovci

(autor busty: akad. sochár Jozef Pospíšil)

Súsošie Ľudovíta Štúra na námestí v Modre

- ▶ Súsošie Ľ. Štúra na námestí v Modre bolo postavené v r.1938 z bieleho talianskeho mramoru
- ▶ jeho autorom je akademický sochár Frico Motoška, bol vyrobený po častiach v Taliansku a skompletizovaný v Modre
- ▶ pre nevhodné politické pomery za slovenského štátu, bol slávnostne odhalený až po vojne v roku 1945.

Ďakujeme za pozornosť!